

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-8\(37\)-10-23](https://doi.org/10.32405/2218-7650-8(37)-10-23)
УДК 377.5

Базелюк Василь Григорович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1790-6207>
baselyuk@ukr.net

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ В КОЛЕДЖІ

Анотація. Статтю присвячено актуальній освітній проблемі – розвитку конкурентоспроможного фахівця у коледжі. Розкрито сутність, зміст та структуру поняття «конкурентоспроможність», зміст конкурентоспроможності особистості фахівця як системного феномену з різних наукових позицій. Конкурентоспроможність фахівця ми розуміємо як узагальнену характеристику випускника коледжу, що є результатом інтеграції його ціннісно-сміслової, комунікативної, діяльнісної, самоосвітньої і творчої компетентностей, що забезпечують йому впевненість у власних силах і здатність витримувати конкуренцію на ринку праці в сучасних умовах. Встановлено, що на сьогодні теорія і практика професійної освіти не забезпечує якісної підготовки конкурентоспроможного фахівця повною мірою. Це пояснюється недостатньою визначеністю теоретичних передумов і практичних рекомендацій з організації та реалізації освітнього процесу з розвитку конкурентоспроможного фахівця. Відтак ринок праці потребує фахівців, які вміють і бажають працювати, здатні швидко адаптуватися до змін, налаштованих на досягнення власних цілей і мети підприємства. Таким чином, виникають суперечності між вимогами, що висуває сучасний ринок праці до випускника, і неготовністю коледжу до підготовки конкурентоспроможного фахівця. У межах дослідження проблеми нами було розроблено модель розвитку конкурентоспроможного фахівця в коледжі. До складу моделі увійшли такі взаємопов'язані компоненти: цільовий, змістовий, діяльнісний та результативний. Унаслідок аналізу ми дійшли висновку, що конкурентоспроможний фахівець бере на себе відповідальність за власні результати та досягнення. Його характеризують прагнення діяти усвідомлено і цілеспрямовано, орієнтуючись на визначені цілі навчання, а також мету саморозвитку як конкурентоспроможної особистості.

Ключові слова: конкурентоспроможність; конкурентоспроможність особистості; конкурентні переваги; суб'єкт діяльності; модель; критерії.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Глибокі соціально-економічні перетворення в Україні, її інтеграція до світової економіки, зростаюча динаміка суспільного життя актуалізують проблему конкурентоспроможності фахівців на вищому якісному рівні з урахуванням досвіду, досягнень і характеру змін.

В «Енциклопедії професійної освіти» термін «конкурентоспроможність молодого спеціаліста» корелюється з поняттям «якість професійної освіти» та тлумачиться як «показник якості підготовки вищого навчального закладу та можливість реалізації професійних та особистісних якостей випускника в інтересах сучасного виробництва (організації, установи)» [14, с. 464].

На сьогодні теорія і практика професійної освіти не забезпечує якісної підготовки конкурентоспроможного фахівця повною мірою. Пояснюється це недостатньою визначеністю теоретичних передумов і практичних рекомендацій з організації та реалізації освітнього процесу з розвитку конкурентоспроможного фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми конкуренції і конкурентоспроможності досліджували відомі зарубіжні науковці-економісти А. Сміт, П. Друкер, М. Портер, А. Маршалл, Й. Шумпетер та ін., а також сучасні українські вчені О. Алимов, А. Гальчинський, В. Геєць, Я. Жаліло, Б. Кваснюк та ін. Основні сутнісні ознаки конкурентоспроможної особистості відображено у працях зарубіжних і вітчизняних науковців-психологів С. Рубінштейна, О. Бодальова, Є. Климова, Б. Ломова, Л. Мітіної, М. Варій та ін. Структура та характеристики конкурентоспроможних якостей особистості проаналізовано у працях В. Андреева, Н. Борисова, І. Драч, Г. Дмитренка та ін. Сучасні розробки з основ формування конкурентоспроможності фахівця належать О. Кривовій.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – визначити й обґрунтувати модель розвитку конкурентоспроможного фахівця.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати сучасне розуміння педагогічного феномену «конкурентоспроможний фахівець» та визначити його сутність.
2. Розкрити сукупність професійно-особистісних компетентностей, що містить поняття «конкурентоспроможний фахівець».
3. Охарактеризувати модель розвитку конкурентоспроможного фахівця в коледжі та критерії визначення результатів реалізації моделі.

Поняття «конкурентоспроможність» стосовно сфери освіти все частіше використовується в науковій і навчальній літературі, проте лише віднедавна підвищення рівня «конкурентоспроможності людини» стало основним завданням модернізації освіти.

Водночас, ринок праці потребує фахівців, які вміють і бажають працювати, здатні швидко адаптуватися до постійних змін, налаштовані на досягнення власних цілей і мети підприємства. Таким чином, виникають суперечності між вимогами, що висуває сучасний ринок праці до випускника, і неготовністю коледжу до розвитку якостей конкурентоспроможного фахівця. Крім того, незважаючи на достатньо велику кількість наукової літератури і публікацій, проблема розвитку конкурентоспроможних фахівців у коледжах є недостатньо висвітленою і розробленою, а отже актуальною.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичні основи дослідження становлять: теоретико-методологічні аспекти філософії формування нового покоління фахівців (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); теорія управління пізнавальною діяльністю (В. Вергасов, П. Гальперін, М. Скаткін, А. Деркач, Н. Тализіна та ін.); теорія неперервної професійної освіти (С. Гамараш, Р. Гуревич, А. Гуржій, Н. Ничкало, С. Сисоева та ін.); теорія компетентнісного підходу до навчання (В. Байденко, Н. Бібік, Е. Зеєр, І. Зимня, І. Зязюн, О. Овчарук, Л. Петровська, Л. Пуховська, О. Савченко, В. Шапкін та ін.); теорія діяльнісного підходу до процесу засвоєння знань та розвитку особистості (Б. Ананьєв, Є. Берн, Л. Виготський, Н. Гришина, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.); загальні засади професійної педагогіки (Ю. Бабанський, Г. Васянович, І. Підласий, В. Серіков, В. Сластьонін, В. Ягупов та ін.).

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети та виконання поставлених завдань використовувався комплекс методів дослідження, зокрема:

- теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження з метою відбору й осмислення фактичного матеріалу; аналіз концепцій, теорій і методик, що мав на меті виявлення способів розв'язання досліджуваної проблеми; моделювання для створення моделі розвитку конкурентоспроможного фахівця;
- емпіричні (спостереження, педагогічний експеримент, методи математичної статистики, комп'ютерні технології опрацювання даних експерименту), які застосовувалися з метою: вивчення результатів освітньої

роботи студентів; виявлення рівня професійної підготовки, сформованості якостей конкурентоспроможності студентів; експериментальної перевірки ефективності запропонованої моделі розвитку конкурентоспроможного фахівця в коледжі.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

У загальному розумінні, конкурентоспроможність людини являє собою сукупність характеристик, які визначають порівняльні позиції конкретної людини або окремих груп на ринку праці і дозволяють їм претендувати за заміщення певних робочих місць або посад.

Конкурентоспроможним, «реально захищеним в соціальному відношенні може бути лише широко освічена людина, здатна гнучко перебудовувати напрям і зміст своєї діяльності у зв'язку зі зміною технологій або вимог ринку» [12, с.11]. Тому виникла необхідність підготовки студентів, які вміють і бажають працювати, налаштовані на досягнення власних цілей і цілей підприємства, які вміють швидко орієнтуватися і адаптуватися до умов, що швидко змінюються.

Для виявлення структури і змісту конкурентоспроможності сучасного фахівця важливо з'ясувати, якого саме фахівця чекають роботодавці, адже саме вони визначають певні вимоги до рівня його підготовки та особистісних характеристик.

Аналіз наукових джерел та практичної діяльності підприємств і установ свідчить, що вимоги роботодавців стають більш чіткими, а іноді і жорсткими. Основними з них є такі:

- наявність вищої професійної освіти;
- бажання підвищувати свій професійний рівень;
- володіння ПК на рівні впевненого користувача;
- володіння іноземною мовою;
- чіткі особисті цілі;
- здатність швидко порозумітися в суті проблеми;
- вміння працювати в команді;
- самостійність;
- адекватність;
- відповідальність;
- вміння презентувати результати роботи.

Аналіз наукових джерел [2], [5], [6], [7] свідчить про широкий спектр визначень поняття «конкурентоспроможність», що вказує на складну природу цього феномену. Наприклад, Д. Богиня визначає конкурентоспроможність як сукупність якісних і вартісних характеристик специфічного товару «робоча сила», що забезпечують задоволення конкретних

потреб роботодавців, у тому числі державних підприємств, у працівниках певної кваліфікації (професії) [3].

Конкурентоспроможність, зазначає Т. Андріяко, слід розглядати її як складну, багаторівневу інтегральну властивість, що допомагає особистості відповідно до її здібностей, інтересів і потреб брати участь та отримувати переваги в конкурентних взаєминах у вибраній нею для себе сфері професійної діяльності [2].

Конкурентоспроможна особистість, зазначає М. Варій, – це така особистість, яка здатна швидко й безболісно адаптуватися до постійних змін суспільних умов, науково-технічного прогресу й нових видів діяльності та форм спілкування за умови збереження позитивного внутрішнього психоенергетичного потенціалу й гармонії [4].

М. Семикіна характеризує поняття конкурентоспроможності у сфері праці як здатність конкретного працівника в умовах ринкової кон'юнктури відповідати попиту роботодавця, критеріям та мінливим вимогам ринку праці стосовно професійно-освітнього рівня, кваліфікації та інших особистих якостей у порівнянні з характеристиками інших працівників [13].

Л. Мітіна виділяє три сфери розвитку конкурентоспроможної особистості: сферу діяльності, сферу спілкування та сферу особистості і її самопізнання. Авторка виділила три інтегральні характеристики конкурентоспроможної особистості: (спрямованість, компетентність, гнучкість) [12].

Спрямованість особистості, на її думку, проявляє себе в різних сферах людської діяльності, передусім, професійної. Водночас спрямованість відображає систему емоційно-ціннісних відносин, які задають структуру домінуючих мотивів особистості і спонукають її до їх утвердження в діяльності і суспільстві.

Другою інтегральною характеристикою конкурентоспроможної особистості є компетентність – як елемент загальної культури сучасної людини, що включає освоєння фундаментальних наукових знань, оволодіння вміннями, формування культурних зразків поведінки і взаємодії в суспільстві.

Третьою інтегральною характеристикою конкурентоспроможної особистості є гнучкість – гармонійне поєднання трьох взаємопов'язаних особистісних якостей: емоційної, поведінкової та інтелектуальної гнучкості.

На думку Л. Митіної, «розвиток конкурентоспроможної особистості – це розвиток рефлексивної особистості, здатної організувати свою діяльність і поведінку в динамічних ситуаціях, що володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях» [12, с. 115].

Формування конкурентоспроможного фахівця тісно пов'язано із проблемами обґрунтування суті, змісту, організаційно-педагогічних умов, пошуку освітніх технологій, розробки критеріїв оцінювання результатів, спрямованих на розвиток особистісних якостей, реалізацію здібностей і потенціалу молодої людини. Адже для успіху в професійному житті молодому фахівцю необхідно чітко усвідомити свої можливості, вміти визначати цілі відповідно до своїх можливостей, у власних діях спиратися не лише на попередній досвід, а й враховувати прогнози розвитку ринку праці на майбутнє, брати приклад з успішних людей. Крім цього, необхідно постійно вдосконалюватися, розширювати спектр своїх можливостей, бути мобільним, здатним до навчання, володіти іноземними мовами.

Можна проводити чимало різноманітних нарад і засідань з проблеми підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг, але якщо фахівець, що створює той чи інший товар, не є конкурентоспроможним, то і товар, який він виробляє, не буде якісним.

Таким чином, сьогодні в суспільстві та науці відбувається переосмислення і трансформація вимог до результатів професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Все частіше оцінювання якості підготовки пов'язується із розвитком конкурентоспроможного фахівця. Це обумовлено переходом України до ринкової моделі економіки та швидким розвитком конкурентного професійного середовища.

Тому важливе значення для підготовки конкурентоспроможного фахівця мають сукупність його професійних та особистісних якостей, які необхідно розвивати в освітньому процесі коледжу.

У сучасних дослідженнях представлено різні класифікації якостей конкурентоспроможної особистості, наприклад, В. Андреев виокремлює десять пріоритетних, стрижневих якостей особистості, що визначають її конкурентоспроможність: чіткість цілей і ціннісних орієнтацій, працьовитість, творче ставлення до справи, здатність до ризику, незалежність, лідерство, прагнення до безперервного саморозвитку, стресостійкість, прагнення до безперервного професійного зростання (успіху) і високої якості продукту своєї праці [1].

Н. Корнейченко визначає чотири групи якостей особистості, які забезпечують її конкурентоспроможність: 1) ділові якості; 2) якості, що характеризують ставлення до оточуючих; 3) якості, що характеризують життєві орієнтири; 4) індивідуальні якості, що підвищують самооцінку [10].

У дослідницькій літературі йдеться про здатність особистості до самоорганізації, професійної самоорганізації як основи її конкурентоспроможності [6]. Професійна самоорганізація при цьому виявляється в умінні особистості усвідомлено і цілеспрямовано «самодобувувати»

значущі складові структури особистості. Дослідники виділяють акмеологічні складові особистості конкурентоспроможного фахівця (наприклад, націленість на саморозвиток, наявність персональної моделі розвитку професійної кар'єри тощо) [11].

Як умови, що забезпечують конкурентоспроможність особистості, розглядаються здатність до саморегуляції, самоосвіти та самовдосконалення [13].

Різноманітність поглядів на визначення якостей конкурентоспроможної особистості фахівця свідчить про значний інтерес дослідників і про актуальність відповідної наукової проблеми.

В умовах ринкової економіки перед кожним студентом, що завершує навчання в закладі вищої освіти, стоїть завдання активно і професійно долучитися до ринку праці і конкурентної боротьби та успішно реалізувати себе.

На нашу думку, ідея формування освітньо-професійного простору коледжу як умови формування конкурентоспроможної особистості і як необхідного елементу педагогічної системи закладу вищої освіти об'єктивно зумовлена.

Аналіз наукової педагогічної літератури також звертає нашу увагу на той факт, що конкурентоспроможність фахівця пов'язана з професійною компетентністю особистості [5], [12].

Професійна компетентність характеризується можливостями особистості, які дають їй змогу успішно вирішувати проблемні ситуації, активізувати і актуалізувати свої знання, вміння, здібності, досвід, необхідні в практичній діяльності. Все це можна розглядати як конкурентні переваги особистості, які і характеризують її конкурентоспроможність. Це дає підставу педагогічній науці розглядати сутність конкурентоспроможності особистості в контексті компетентнісного підходу.

Звернення до компетентнісного підходу сприяє виявленню ключових компетентностей, формування яких необхідне для розкриття сутності конкурентоспроможності особистості [5], [7], [11].

Оскільки компетентність розуміється як загальна здатність, що формується і виявляється в діяльності, то, власне поняття «конкурентоспроможність» містить в собі сукупність компетентностей, що забезпечують особистості можливості бути конкурентоспроможною. До сукупності професійно-особистісних компетентностей можна віднести такі:

- ціннісно-смілова (ціннісні орієнтири людини, здатність до самоусвідомлення, творчої самореалізації особистості, усвідомлення значущості своєї діяльності);

- комунікативна (здатність встановлювати і підтримувати взаємини, швидко і точно орієнтуватися в ситуації спілкування, здатність до рефлексії, здатність активно впливати на людей);
- діяльнісна (вміння виконувати навчальні та професійні завдання, використовуючи необхідні для цього засоби, прилади та обладнання);
- самоосвітня (вміння ставити цілі, планувати й оцінювати результати своєї діяльності);
- творча (здатність вирішувати нестандартні завдання, знаходити нові підходи до вже відомих проблем).

Отже, в межах компетентнісного підходу конкурентоспроможність фахівця ми розуміємо як узагальнену характеристику випускника коледжу, що є результатом інтеграції його ціннісно-сислової, комунікативної, діяльнісної, самоосвітньої і творчої компетентностей, що забезпечують йому впевненість у власних силах і здатність витримувати конкуренцію на ринку праці в сучасних умовах.

У межах дослідження проблеми ми розробили структурно-функціональну модель розвитку конкурентоспроможної особистості фахівця в коледжі. До складу моделі увійшли такі взаємопов'язані компоненти:

- цільовий, що виконує орієнтаційну функцію, розкриває мету та конкретизує завдання навчання, спрямованого на розвиток конкурентоспроможної особистості фахівця;
- змістовий, що відображає зміст компонентів діяльності фахівця та зміст компетентностей, необхідних для розвитку у студентів якостей конкурентоспроможної особистості;
- діяльнісний, який представляє етапи організації освітнього процесу на основі комплексу дидактичних засобів, що забезпечують розвиток якостей конкурентоспроможної особистості студента;
- результативний, що характеризує конкурентоспроможну особистість фахівця в коледжі як результат процесу його розвитку та саморозвитку.

Унаслідок теоретичного аналізу ми дійшли висновку, що розвиток у студента якостей конкурентоспроможної особистості проявляється в тому, що він бере на себе відповідальність за досягнення певного «якісного стану» та готовий об'єктивно оцінити свій результат та досягнення з погляду його соціальної цінності.

У процесі навчання такого студента характеризує прагнення діяти усвідомлено і цілеспрямовано, орієнтуючись на зовнішні вимоги до власної діяльності, на поставлені цілі навчання, для досягнення довгострокових цілей навчання, а також цілей саморозвитку як конкурентоспроможної особистості.

З метою перевірки розробленої моделі розвитку конкурентоспроможної особистості студента було проведено дослідно-експериментальну роботу, у процесі якої здійснювався моніторинг показників розвитку у студентів відповідних особистісних якостей в процесі навчання. Результативність експериментальної роботи оцінювалася на основі п'яти критеріїв (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного, особистісного та рефлексивного), що дали змогу отримати уявлення про динаміку показників різних сфер особистості студента та про цілісний процес її саморозвитку.

На основі аналізу отриманих даних встановлено, що по завершенні дослідно-експериментальної роботи в експериментальних групах значно збільшилася частка студентів з високим рівнем мотиваційно-ціннісного критерія, приріст в середньому склав 35,7%. У контрольних групах відповідний приріст склав 10,4%.

Дані отримані по когнітивному критерію засвідчили, що в експериментальних групах відбулось більш значне (від 31 до 57%) зростання кількості студентів з високим рівнем знань, необхідних для конкурентоспроможного фахівця. Зміни, що відбулися в контрольних групах, показали збільшення частки студентів із середнім (на 18,7%) і високим (на 8,9%) рівнем знань. Аналіз отриманих даних по операційно-діяльнісному критерію показав, що в експериментальних групах відбулось зростання кількості студентів з високим рівнем вмінь (від 17,6 до 25,3%). Зросли також показники студентів експериментальних груп і по особистісному критерію (від 34,3 до 67,4%), та рефлексивному критерію (від 27,3 до 48,7%), що значно перевищує показники студентів контрольних груп.

На підставі отриманих результатів дослідно-експериментальної роботи ми дійшли висновку щодо результативності розробленої моделі розвитку конкурентоспроможного фахівця в коледжі.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, унаслідок проведеного нами дослідження з проблеми розвитку конкурентоспроможного фахівця ми робимо висновок про те, що конкурентоспроможність особистості – це, передусім, становлення конкурентних переваг, що виявляються в унікальних здібностях людини як особистості та майбутнього професіонала. Це розвинена потреба особистості в досягненні успіху, впевненості у своїх професійних можливостях і реалізації їх в соціально значущій діяльності. Цей процес слід проектувати і цілеспрямовано здійснювати на основі розробленої

моделі, створюючи відповідні організаційно-педагогічні умови, використовуючи сучасні освітні технології та механізми педагогічного процесу, спрямованого на розвиток конкурентоспроможної особистості фахівця та реалізацію його потенційних можливостей.

Перспективи подальших досліджень. Проведене нами дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку конкурентоспроможності фахівців. У подальшому необхідно здійснити теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку навчально-методичної системи розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців коледжів як складових конкурентоспроможності. Потребують наукового обґрунтування й освітня технологія та критерії визначення рівнів розвитку конкурентоспроможності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти тощо.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] В. И. Андреев, *Конкурентология: учебный курс для творческого развития конкурентоспособности*. Казань, Россия: Центр инновац. технологий, 2004, 468 с.
- [2] Т. Андріяко, «Конкурентоспроможність як прояв акмеологічної культури особистості». [Електронний ресурс], *Рідна школа*, № 10, с. 64–67, 2011. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_10_20.
- [3] Д. П. Богиня, «Концептуальні підходи до визначення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці», *Україна: аспекти праці*. № 6, с. 38, 1999.
- [4] М. Й. Варій, *Загальна психологія*. – 2-ге вид., випр. і доп. Київ, Україна: «Центр учбової літ-ри», 2007, 968 с.
- [5] М. С. Головань, «Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду», *Вища освіта України*, № 3, с. 23–30, 2008.
- [6] О. А. Грішнова, А. Є. Самарцева, «Молоді спеціалісти на ринку праці: проблеми конкурентоспроможності та працевлаштування», *Економіка та управління*, № 2, с. 49–54, 2013.
- [7] І. П. Кінаш, «Якість освіти як результат, процес та освітня система», *Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць*. Львів, Україна: РВВ НЛТУ України, вип. 21.5, с. 363–368, 2011.
- [8] М. О. Кримова, «Оцінка конкурентоспроможності молодих фахівців з економічною освітою на ринку праці України», *Демографія та соціальна економіка*, № 2, с. 53-64, 2015. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2015_2_6.
- [9] М. В. Кісіль, «Оцінка якості вищої освіти», *Вища освіта України*, № 4(14), с. 82–87, 2005.

- [10] Н. В. Корнейченко, «Формирование конкурентоспособности специалиста гостиничного сервиса в процессе обучения в колледже», дис. канд. наук. Астрахань, Россия, 2008, 144 с.
- [11] І. О. Куревіна, «Конкурентоспроможність людського капіталу України в умовах міжнародної трудової міграції», автореф. дис. канд. наук; НАН України, Ін-т світової економіки і міжнар. відносин. Київ, Україна, 2008, 20 с.
- [12] Л. М. Митина, *Психология развития конкурентоспособной личности*. Москва, Россия: Москов. психолого-социальный ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2002, 400 с.
- [13] М. В. Семикіна, Л. А. Коваль, *Інноваційна праця в конкурентному середовищі: загальна методологія, мотиваційні основи регулювання*. Кіровоград, Україна: «Степ», 2002, 212 с.
- [14] *Энциклопедия профессионального образования: в 3-х томах* / С. Я. Батышева, Ред. Москва, Россия: АПО, 1998, т. 1: А-Л, 568 с.

DEVELOPMENT OF COMPETITIVE SPECIALIST IN COLLEGE

Vasyl Bazeliuk,

PhD, Assistant Professor,

Associate Professor of Professional
and Higher Education Department of the

Central Institute of Postgraduate Education of
SIHE «University of Educational Management».

Kyiv, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1790-6207>

baselyuk@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the actual educational problem – the development of a competitive specialist in college. The essence, content and structure of the concept of «competitiveness», the content of the individual's competitiveness of a specialist as a systemic phenomenon from different scientific positions are revealed.

We understand the competitiveness of a specialist as a generalized characteristic of college graduates, which is the result of the integration of its value-semantic, communicative, activity, self-education and creative competencies, which ensure its self-confidence and the ability to withstand competition in the labor market in modern conditions.

It is established that at present the theory and practice of vocational education does not provide the qualitative training of a competitive specialist to the fullest extent. This is due to insufficient development of theoretical preconditions and practical recommendations for the

organization and implementation of the educational process for the development of a competitive specialist.

However, the labor market requires professionals who are able and willing to work, able to quickly adapt to constantly changing conditions, are set to achieve their own goals and goals of the enterprise. Thus, there are contradictions between the requirements put forward by the modern labor market to the graduate, and the unwillingness of the college to develop a competitive specialist.

In the framework of the study of the problem, we developed a model for the development of a competitive specialist in college. The model includes the following interconnected components: target, content, activity and performance. As a result of the analysis, we came to the conclusion that a competitor takes responsibility for his own results and achievements. It is characterized by the desire to act consciously and purposefully, focusing on the goals of learning, as well as the goals of self-development as a competitive personality.

Keywords: competitiveness; person's competitiveness; competitive advantages; subject of activity; model, criteria.

РАЗВИТИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО СПЕЦИАЛИСТА В КОЛЛЕДЖЕ

Базелюк Василий Григорьевич,

кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры профессионального и
высшего образования

Центрального института последипломного образования
ГЗВО «Университет менеджмента образования».

Киев, Украина.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1790-6207>

baselyuk@ukr.net

Аннотация. Статья посвящена актуальной образовательной проблеме – развитию конкурентоспособного специалиста в колледже. Раскрыты сущность, содержание и структура понятия «конкурентоспособность», содержание конкурентоспособности личности специалиста как системного феномена с различных научных позиций.

Конкурентоспособность специалиста мы понимаем как обобщенную характеристику выпускника колледжа, которая является результатом интеграции его ценностно-смысловой, коммуникативной, деятельностной, самообразовательной и творческой компетенций, обеспечивающих ему уверенность в собственных силах и способность выдерживать конкуренцию на рынке труда в современных условиях.

Установлено, що в настоящее время теория и практика профессионального образования не обеспечивает качественную подготовку конкурентоспособного специалиста в полной мере. Это объясняется недостаточной разработанностью теоретических предпосылок и практических рекомендаций по организации и реализации образовательного процесса по развитию конкурентоспособного специалиста.

Вместе с тем, рынок труда нуждается в специалистах, умеющих и желающих работать, способных быстро адаптироваться к изменяющимся условиям, настроенных на достижение собственных целей и целей предприятия. Таким образом, возникают противоречия между требованиями, которые выдвигает современный рынок труда к выпускнику, и неготовностью колледжа к развитию конкурентоспособного специалиста.

В рамках исследования проблемы нами была разработана модель развития конкурентоспособного специалиста в колледже. В состав модели вошли следующие взаимосвязанные компоненты: целевой, содержательный, деятельностный и результативный. В результате анализа мы пришли к выводу, что конкурентоспособный специалист берет на себя ответственность за личные результаты и достижения. Его характеризуют стремление действовать осознанно и целенаправленно, ориентируясь на поставленные цели обучения, а также цели саморазвития как конкурентоспособной личности.

Ключевые слова: конкурентоспособность; конкурентоспособность личности; конкурентные преимущества; субъект деятельности; модель; критерии.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. I. Andreev, Konkurentologiya: uchebnyĭ kurs dlya tvorcheskogo razvitiya konkurentosposobnosti. Kazan', Rossiya: Centr innovac. tekhnologii, 2004, 468 s.
- [2] T. Andriiako, «Konkurentospromozhnist yak proiav akmeolohichnoi kultury osobystosti». [Elektronnyi resurs], Ridna shkola, № 10, s. 64–67, 2011. Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_10_20.
- [3] D. P. Bohynia, «Kontseptualni pidkhody do vyznachennia konkurentospromozhnosti robochoi syly na rynku pratsi», Ukraina: aspekty pratsi, № 6, s. 38, 1999.
- [4] M. Y. Varii, Zahalna psykholohiia. – 2-he vyd., vypr. i dop. Kyiv, Ukraina: «Tsentr uchbovoi lit-ry», 2007, 968 s.

- [5] M. S. Holovan, «Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu», *Vyshcha osvita Ukrainy*, № 3, s. 23–30, 2008.
- [6] O. A. Hrishnova, A. Ye. Samartseva, «Molodi spetsialisty na rynku pratsi: problemy konkurentospromozhnosti ta pratsevlashtuvannia», *Ekonomika ta upravlinnia*, № 2, s. 49–54, 2013.
- [7] I. P. Kinash, «Iakist osvity yak rezultat, protses ta osvitnia systema», *Naukovyŭ visnyk NLTU Ukrainy: zb. nauk.-tekhn. prats. Lviv, Ukraina: RVV NLTU Ukrainy, vyp. 21.5, s. 363–368, 2011.*
- [8] M. O. Krymova, «Otsinka konkurentospromozhnosti molodykh fakhivtsiv z ekonomichnoiu osvitoiu na rynku pratsi Ukrainy», *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, № 2, s. 53-64, 2015. Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2015_2_6.
- [9] M. V. Kisil, «Otsinka yakosti vyshchoï osvity», *Vyshcha osvita Ukrainy*, № 4(14), s. 82–87, 2005.
- [10] N. V. Kornejchenko, «Formirovanie konkurentosposobnosti specialista gostinichnogo servisa v processe obucheniya v kolledzhe», *dis. kand. nauk. Astrahan'*, Rossiya, 2008, 144 s.
- [11] I. O. Kurevina, «Konkurentospromozhnist liudskoho kapitalu Ukrainy v umovakh mizhnarodnoi trudovoi mihratsii», *avtoref. dys. kand. nauk; NAN Ukrainy, In-t svitovoi ekonomiky i mizhnar. vidnosyn. Kyiv, Ukraina, 2008, 20 s.*
- [12] L. M. Mitina, *Psihologiya razvitiya konkurentosposobnoï lichnosti. Moskva, Rossiya: Moskov. psihologo-social'nyï in-t; Voronezh: MODEK, 2002, 400 s.*
- [13] M. V. Semykina, L. A. Koval, *Innovatsiŭna pratsia v konkurentnomu seredovyshchi: zahalna metodolohiia, motyvatsiŭni osnovy rehuliuвання. Kirovohrad, Ukraina: «Step», 2002, 212 s.*
- [14] *Encyklopediya professional'nogo obrazovaniya: v 3-h tomah / S. YA. Batysheva, Red. Moskva, Rossiya: APO, 1998, t. 1: A-L, 568 s.*